

Kişilik və ya əsir düşmüş erməni qızı

(*novella*)

Növbəti əsgəri də cərrahiyyə stoluna uzatdılar. Səhra həkimi mələfəni çəkib, güllə yarasına baxan kimi güldü.

-Xeyirdimi, doktor?! - Komandir nazılıqla soruşdu.

Acı gülüşün soyuq təbəssümü xətt kimi sifətində səyriyən həkim yanpörtü çevrildi:

-Gözün aydın, cənab polkovnik!

Aşkar kinayəni həzm eləməyə məcbur olan komandirin qaşları çatılıb, yanaqları burnuna sarı dartıldı:

-Möcüzədi ki!

-Bu uşaq cəbhənin hansı tərəfində vurdurub özünü?!

-Vurdurub nə demədi?!

-“Ehtiyatlı igidin anası ağlamaz”?!

-Müharibədi...

-Nəyə istəyirsən and içim, bunu vuran həkimdi!

-Nədən bilirsən?

-Bir aya beş əsgər götürmisiniz, beşi də eyni yerində güllə yarası alıb. Erməni snayper elə bil qəsdən öldürmək istəməyib bizimkiləri.

-Allah üzümüzə baxıb ki!

-Ölsəydilər bundan yaxşı olardı!

-Hippokratın ürəyinə dəyirsən, ha, doktor!

Əfqanıstan veteranı, polkovnik Mübariz İbrahimli odun-alovun içindən çıxmışdı. Ən çətin şəraitdə belə soyuqqanlı davranışıyla əsgərləri mat qoyardı. Üzə vurmağa da həkimin sözləri ona yer eləmişdi. Odur ki, gözünün yuxusu ərşə çəkilməmişdi. Bir gün də erməni snayperi əsir götürdü. Əsgərlərimizi vuran demə, qız imiş. Əsirlərə sərbəstlik vermək şəkəri olan komandir bu qız uşağıyla da uzun illərin tanışısı tək davranmağa başladı. Üz-üzə oturan kimi rus dilində soruşdu:

-Bu nə oyundu başımıza açmısan, xanım qız?!

-Həqiqəti bilmək istəyirsiniz, cənab polkovnik?!

-Təbii...

-Sevdiyim oğlanın intiqamını almışam.

-Necə?! Sevdiyim oğlanın?! Biz öldürmüşük?!

-Allah eləməsin!

-Bəs bu nə intiqamdı?

-Düzünü desəm, bağışlayarsınız mənə?

Polkovnik sözünə ciddilik vermək üçün hirsli əsir baxdı:

-Güllələməsək... ha...

Qız diksindi.

-Qorxdun, deyəsən?!

-İnanmıram ki, mənə güllələyəsiz!

-Niyə?

-Onda humanistliyiniz harda qaldı?!

Polkovnik yanındakı zabıtə sarı çevrildi:

-Şəhriyar müəllim vardı, rəhmətlik, ya Cəbrayıldan idi, ya da Zəngilandan, danışdı ki, Hadrut ermənisiylə qardaş olmuşduq. Bir dəfə dedi, ay Şəhriyar, vallah, siz türklər yaxşı adamsınız. Niyə, dedim, ay Hamo. Dedi, Andranikə qoşulub, onsəkkizinci ildə evlərinizi dağıtdıq, kəndlərinizi yandırdıq, mal-qaranızı apardıq, elə tez unutdunuz?! İndi bu qızda bizim humanistliyimizə sığınub.İnsafənpis qıza oxşamır, nədənsə qanışirin gəlir mənə. Subay oğlum var, alardım ona, heyf ki, ermənidi!

Qızın dodağı qaçdı - birdən Azərbaycan türkcəsində qayıtdı ki:

-Cənab polkovnik, Nerses dayım deyirdi, erməni olanda nə olar, qanana can qurban!

Komandirin gözü bərələ qaldı:

-Bizim dili hardan bilirsən?

Bayaq erməni qızı əlini qoltuq cibinə salıb, bükülü bir kağız çıxarıb qoydu komandirin qabağına. O da səliqəylə açıb, köhnə Sovet paspotunu gördü. Vərəqləyən kimi başını dik qaldırıb, zəndlə qıza baxdı:

(*novella*)

-Saxta deyil ki?!

Qız mənalı-mənalı başını yellədi.

-Şamaxının ha tərəfindənsən?

-Mədrəsədənəm.

-Əsgərlərimizi vuran da sən imişsən, deməli?

Qız başını aşağı saldı.

-Düşməni əsgərinə qarşı bu məhəbbət hardandı səndə?

-Tibb institutunun sonuncu kursunda oxuyanda hiss elədim ki, bir oğlan izləyir mənə. Bir gün belə, beş gün belə, axırda yaxınlaşıb ürəyini açdı. İlk baxışdanca xoşuma gəlmişdi. Süründürüb eləmədim. O qədər mənə çox istəyirdi ki, adımla “Şirvan gözəli” qoymuşdu. İki ay ərzində elə bağlandıq bir-birimizə, deyirdim, ölümdən başqa heç nə ayıra bilməz bizi. Bir gün isə... gördüm Arif uzaqda dayanıb, mənə göz qoyur. Dalağım sancdı. Özümü ələ alıb, yanına qaçdım:

-Aaariif...

Mızıldadı:

-Hmmm...

-Bu nə demədi?!

-Heç...

-“Heç” nədi?!

-Heç...

-Elə bil təzə görürsən mənə?

-Nə gizlin işin var, aç de!

Güldüm:

-Səndən gizlin?! Başına at təpib?!

-Sənin erməni olduğunu niyə başqası deməlidir mənə?!

Qıp-qırmızı qızardım. Tez də özümü ələ aldım:

-Arif, erməni olmaqla insanlıqdan çıxmış hesab edirsən mənə?

-Əlbəttə yox.

-Bizim Şamaxıda erməni-türk söhbəti yoxdu, vallah!

Dinmədi.

Onu sevdiyimdən, əvvəl-əvvəl qorxurdum ki, “erməniyəm” desəm, itirərəm onu. Fikirləşirdim ki, iş işdən keçər, bir-birimizə vərdiş eləyərək, sonra hər şey qaydasına düşər.

-Mənə vaxt ver. - Dedi.

-Vaxt nədi?

-Atam-anam bilməli ki, mən kiminlə evləniyəm.

-Arif, fikrin mənə atmaqdisa, indidən de. Allah nə yazıb, onu da görəcəyəm.

O günü ürəyimdən daş asılmış kimi qayıtdım yataqxanaya. Qızlar ha soruşdu, nə olub, demədim. Bir stəkan su güclə keçdi boğazımdan. Yerimə girdim ki, yatım, dərdim yadımdan çıxsın. Gecəni dirigözlü açdım. Səhər də ac-susuz hamıdan tez göldüm instituta. Ha axtardım, Arif yoxa çıxmışdı. Ayrıldığımızın üçüncü günü bir də gördüm koridorla gəlir. Qışqırıb üstünə qaçmaq istədim, güclə özümü saxladım. Çatıb, mənimlə üz-üzə dayandı. Baxdım ki, həmin Arif deyil - sifəti uzanıb, gözləri çuxura düşüb, özü də daş daşmış kimi əzgin görünür.

-Mənə öldürmək fikrin var?- Dedi.

Qolumdan yapışdı, birinci mərtəbəyə endirdi. Ordan da çıxıb, Dənizkənarı bulvara getdik.

-Bilirsən, - dedi - babam kəndin varlı-hallı kişilərindən idi. Sözüünün qabağına söz qoyan olmadığından, dediyindən, elədiyindən çəkinib-eləməzdi. Belə adamların da adətən el qınağından, qeybətdən qorxusu olmaz. Yaşlaşandan sonra tez-tez Tiflisə gedib-gəlməyə başlamışdı. Xırda-para alver eləyirdi. Bir gün də satlıq mal əvəzinə bir xanımla qayıtdı. Mələm oldu ki, gətirdiyi qadın ermənidi. Babamın bundan da başqa daha iki arvadı vardı. Biri o günü çıxıb getdi. Qaldı əsl nənəm. Onu da anam götürüb gətirdi evimizə. Yadımdadı, anam hər həftə mənə də yanına salıb, gedib erməni qadınıyla

savaşıb, qayıdırdı. Axırda babam arvadı qoltuğuna vurub, köçüb getdi Sabirabadın Qalağayın kəndinə.

-Arif, sən ki, subaysan?

-Anam bilirdi sənənlə görüşdüyümü. Amma kim olduğunu bilmirdi. O günü tələbələrə biri sırr gəldi mənə. Mən də, dili qurtlamış kimi açıb hər şeyi anama danışdım. O da atama deyib. Atam belə şeylərə fikir verməz. Deyib, nə olar, qoy ailə qursunlar. Amma anam... daş atıb, başını tutdu. İki gün yalvardım:

-Ay ana, - dedim, - özü də sənənin yerlindi, Şamaxılıdı.

Hiss elədim ki, yumşalır. Nə fikirləşdisə birdən soruşdu:

-Adı nədi?

-Süsən.

-Nəəə?! - Elə bil ilan vurdu arvadı - bağirtəsi evi başına götürdü, - Sü-səən?!

Sanki yuxudan ayıldım. Məsələnin nə yerdə olduğunu bilib, üzünə baxa-baxa qaldım.

-Anamın evini dədəmin Süsəni dağıtdı, mənə də sənənin Süsənin öldürür!

-Ay ana, adın nə dəxli var, ey!

-Hər dəfə Süsən adını eşidəndə başıma bir qazan qaynar su tökülür. Açıqlağını, eşit - ölsəm də erməni qızından döl tutmaram...

Arifin bu sözləri bıçaq kimi sancıldı ürəyimə. Başımı öyib, sakitcə ağladım.

-Süsən, dünya dağılsa da mən səni atmayacam. - Arif qolunu boynuma salıb, mənə sinəsinə sıxdı.

-Mən sənə yaşaya bilmərəm, Arif!

-Darıxma, gec-tez bu dərdə çarə taparıq.

-Necə?!

-Evlənib, köçüb gedərik Bakıdan.

Demə, onun da dilinə bir tikə çörək dəyməyibmiş. Kafeyə girib, nahar elədik. Ta axşamca şəhəri gəzib-dolaşdıq.

Ariflə əvvəlkindən də mehriban olmuşduq.

Bir gün ölkəyə xəbər yayıldı ki, bəs Qarabağ erməniləri ayağa qalxıb, Azərbaycanı ayrılmaq istəyirlər. Tezliklə Şamaxıdan zəng edib, mənə çağırdılar.

-Arif, rayona gedirəm.

Fikirlili-fikirlili üzümə baxdı.

-Nədi?

-Heç...

Sabahı günü gəlib mənə apardı avtovağzala. Ayrılanda:

-Mənə unutma! - Dedi.

-Bu nə sözdü?!

-Deyirəm də.

Mədrəsəyə qədər bu fikir ürəyimdə dolandı.

Həyatimə girəndə, gördüm evimizdə nə var, hamısı çöldədi.

-Bu nədi, ay ana?

-Köçürük!

-Necə yəni “köçürük”?!

-Azərbaycan türklərini Ermənistan qovmağa başlayıblar.

-Bizi ki, qovan yoxdu.

-İndən belə nə üzle burda yaşaya bilərik burda, ay bala?!

-Hara köçürük?

-Rusiyaya.

Yadıma Arifin sözləri düşdü. Başımı divara söykəyib, hönkürdüm.

-Ağlama, qızım, hər şey yaxşı olacaq! - Atam idi.

-Bundan sonra?!

-Darıxma!

O günü də yola düşdük. Gedib çıxdıq Stavropola.

Yarım il idi ki, təzə yerimizdəydik. Zahirən rahatlıq tapmışdıq. Onu da deyim ki, Arifin xətrinə adımla da dəyişdim. İstəmərdim ki, onun nənəsinin evini dağıdan “Süsən” olum. “Jalə” adını götürdüm. Amma ümitsizliyə qapılmışdım - bildirdim ki, Arifə qovuşmayacam - ölmək istəyirdim. Bu zaman Ermənistan emissarlar gəldi. Qarabağda

Qasım İsabəyli

döyüşmək üçün əsgər yığırdılar. Mənə də həkim kimi qeyd aldılar. Etiraz elədim:

-Snayper kimi qəbul edirsinizsə, gedirəm. Əks təqdirdə, yox.

Düz üç ay bizə təlim keçdilər - sərrast atəş, dəqiq müşahidə, bir də ayıq-sayıqlıq. İstənilən hədəfi vurmağa başlayanda bir dəstə qızla mənə də götürüb gətirdilər Ağdam cəbhəsinə. Birinci gün döyüş meydanıyla tanışlıq məqsədi daşıyırdı. İkinci günü də əməli bir iş görmədik. Üçüncü günü gözümlə təzəcə zilləmişdim əks-cəbhəyə, qəflətən bir əsgər başını səngərdən çıxarıb sincab kimi o yan-bu yana boylandı. Mən çəşib qalmışdım - neyləyim? Özümə gələndə gördüm artıq baş yerində deyil. Günlər ötür, bəxt üzümə gülmürdü. Bir günorta yenidən gözüm okulyarda idi. Güzgü qabağında bədənnüma dayanmış kimi bir əsgər qalxdı qarşı cəbhədən. Arxası mənə tərəf idi. Boynunum dalından nişan aldım. Tətiyi çəkmək istəyəndə, gördüm... Arifdi. Ağlım başımdan çıxdı. Bədənim əsməyə başladı. Birtəhər özümü ələ aldım. Qorxdum ki, yoldaşlarım vurur onu. Odur ki, səngərin qırağını nişan alıb, atdım. Diksini yerə oturdu. Alnımın tərəfini silib, üzümü söykədim silahın soyuq lüləsinə. Göz yaşlarım sel kimi axıb tökülürdü... Düz bir ay hansı əsgərinizi nişan alardım ki, vurum, görürdüm Arifdi. Əlim yanına düşürdü. Artıq mənə tənbeh eləməyə başlamışdılar. Bizim snayperlərin ən azından hərəsinin bir ölüsü vardı. Çox fikirləşəndən sonra Arifin anasının sözləri yadıma düşdü - “Ölsəm də erməni qızından döl tutmaram!”.

Hirs mənə boğdu. İmkan düşdükcə Azərbaycan əsgərlərini sevər yerindən vurmağa başladım.

Komandir təəcüb etdi:

-“Sevər” nədi?

-Kişilik!

-Anasının südü halal olsun bizim həkimə!

Qız çəşqin halda polkovnikə baxdı.

-Deməli 5 nəfəri vuran sənənsən?!

-İnanıram ki, onların hamısı salamatdı. Komandir eşitmirmiş kimi növbətçini səslədi:

-Get, həkimə de ki, həmkarını gətirmişik. Gəlib, tanış olsun.

Bir azdan qapı açıldı, həkim gülə-gülə içəri girdi:

-Salam, cənab polkovnik!

Arxası qapıya oturmuş qız səsi eşitcək sıçrayıb ayağa durdu. Geriyə çevrilən kimi qışqırdı:

-Aaa... riiif?!

-Süsə...əən?!